

АНОТАЦІЇ

Історія філософії

1. Райхерт К.В. Версії походження слова «філософія»

Розглядаються чотири версії походження слова «філософія». Перша версія: Піфагор є автором слова «філософія». Друга версія: слово «філософія» вже була у вжитку у другій половині V століття до н. е. в Афінах. Автор пропонує дві власні версії. Перша версія: можливим автором слова «філософія» є політик Перикл. Друга версія: можливим автором слова «філософія» є історик Геродот.

Rayhert K.W. The versions of the origin of the word «philosophy»

The paper considers four versions of the origin of the word «philosophy». The first version: the word «philosophy» comes from Pythagoras. The second version: the word «philosophy» was already used in the second half of the 5-th century BC in Athens. Author proposes two versions of his own. The first one: to consider politician Pericles as a possible author of the word «philosophy». The second one: to consider historian Herodotus as a possible author of the word «philosophy».

Ключові слова: філософія, слово, історія античної філософії.

2. Лобода Ю.О. Антична філософія війни

В статті розглядаються історико-філософські аспекти концептуальної взаємодії філософії та військової теорії в античній Греції та Римській імперії. Проаналізовано корелятивні зв'язки між філософською теорією пізнання, представленою в античній філософії, та мілітарною історією Давнього світу.

Loboda Y.O. The ancient philosophy of war

The paper deals with the historico-philosophical aspects of the conceptual interaction of philosophy and military theory in Ancient Greece and Roman Empire. The correlative links between philosophic theory of cognition,

represented in Ancient philosophy and military history of Ancient world are analyzed.

Ключові слова: війна, теорія пізнання, каузальність, стоїцизм.

3. Панафідін І.О. Чи була філософія у Давній Спарті? – 2

На основі першоджерел античних авторів у статті здійснюється спроба реконструкції спартанського культурного, зокрема, філософського спадку. Обґрунтовується положення, що вже в працях Платона і Плутарха закладена амбівалентна позиція щодо наявності філософії у Давній Спарті, яка породила історико-філософську дискусію, актуальну і на сьогодні.

Panafidin O.P. Were there philosophy in ancient Sparta? – 2

By analysing the sources from the ancient authors the authors attempts to reconstruct the cultural, in particular philosophical legacy of spartans. It is claimed that already in works by Plato and Plutarch one can find an ambivalent position concerning the possibility of philosophy in ancient Sparta, and this discussion remains relevant to the present days.

Ключові слова: антична філософія, філософія війни, Давня Спарта, лаконічність.

5. Тимофєєв О.В. Ірраціональний модус пізнання у вченні Бернарда Клервоського

В контексті звернення до простору західної середньовічної думки розглядається домінанта ірраціонального в гносеології середньовічного містика св. Бернарда Клервоського. Суб'єктивно-індивідуалістичний характер особистісного відчуття Бога в містиці св. Бернарда показаний як передбачення ідейних концептів протестантизму.

Timofeev A.V. Irrational modus of cognition in the doctrine by Bernard of Clairvaux

The irrational dominant idea in the epistemology of medieval mystic's St. Bernard of Clairvaux is considered in the context of appeal to the space of western medieval thought. Subjective, individualistic nature of sensations of God in the mysticism by St. Bernard is shown as an anticipation of the ideological concepts of Protestantism.

Ключові слова: ірраціональне, катафатичне, апофатичне, гносеологія, схоластика, містика, духовний досвід.

6. Бурлаченко Т.М. Інтерпретація методичного сумніву Е. Гуссерлем та Ж.-П. Сартром: трансцендентальне та трансцендентне его в теорії інтерсуб'єктивності

В статті порівнюються інтерпретації картезіанського методичного сумніву та його суб'єкта (ego cogito) в феноменологічних проєктах Е. Гуссерля і Ж.-П. Сартра, відповідно до їх розуміння природи інтерсуб'єктивного зв'язку між окремими мислячими Я.

Burlachenko T.M. An interpretation of the methodic doubt by E. Husserl and J.-P. Sartre: transcendental and transcendent ego in the theory of intersubjectivity

The author compares the interpretations of Cartesian's methodic doubt and its agent (ego cogito) in the phenomenological projects by E. Husserl and J.-P. Sartre in accordance with their understanding of the nature of intersubjective connection between distinct thinking Selves.

Ключові слова: методичний сумнів, мислячий суб'єкт, трансцендентальне ego, темпоральність, світ, трансцендентне ego, свобода, ніщо.

7. Менжулін В.І. Історико-філософські студії в НаУКМА: актуальні методологічні питання

Аналізуючи наукові періодичні видання кафедри філософії та релігієзнавства НаУКМА, автор намагається з'ясувати, як і які методологічні проблеми розв'язують у своїх розвідках з історії філософії представники цього науково-освітнього підрозділу.

Menzhulin V.I. Studies in the history of philosophy at the National University of «Kyiv-Mohyla Academy»: current methodological issues

By analysing the periodical publications of the Kyiv-Mohyla Academy's Department of Philosophy and Religion the author presents an overview of certain methodological problems of the history of philosophy addressed and resolved by the members of this research and educational institution.

Ключові слова: історія філософії, історіографія філософії, методологія історико-філософського пізнання, кафедра філософії та релігієзнавства Національного університету «Києво-Могилянська академія».

Соціальна філософія та філософія історії

8. Кірюхін Д.І. Теорії модернізації та посткомуністичні суспільства

Особливості соціального, політичного та економічного розвитку посткомуністичних суспільств є свідченням обґрунтованості теорії «множинності модернів». Сучасне українське суспільство можна назвати «відносно модерним суспільством», процес трансформації якого зазнає суттєвих впливів усталених соціальних практик, а також тих чинників, що визначають сьогоденнішу трансформацію самого проекту Модерну.

Kiryukhin D.I. Theories of modernization and the post-communist societies

Certain characteristics in the social, political and economic development of the post-communist societies demonstrate that the theory of «multiples modernities» is well justified. The modern Ukrainian society can be called a «relatively modern society». Its transformation is under significant influence by the established social practices, as well as those factors that determine current transformation of the project of Modernity.

Ключові слова: модернізація, посткомуністичні суспільства, теорія множинності модернів, демократія.

9. **Щербак С.І.** Численність модернів чи розмаїття форм модерну?

Теорія численних модернів наполягає на тому, що в різних суспільствах модерн викликає різні відповіді, залежно від попереднього шляху розвитку, культурної та інституціональної спадщини. Багато сучасних теоретиків модернізації визнає варіативність відповідей на виклики модерну, однак ті, хто робить акцент на інфраструктурній та інституційній складовій суспільного розвитку, наполягають на єдності сучасної цивілізації. Ті ж, хто вивчає еволюцію суспільств з точки зору культурної динаміки, радше кажуть про «модерни» у множині.

Scherback S.I. The multiplicity of modernity or the variety of forms of the modernity?

The theory of multiple modernities insists that modernity presents different answers in different societies depending on the previous path of development, cultural and institutional inheritance. Many social theorists recognize this variety of answers. Those who stress the infrastructural and institutional components of the social development insist on the unity of modern civilization. However, those who study evolution of societies in respect to cultural dynamic prefer to speak of multiple modernities.

Ключові слова: модерн, численні модерни, культура, традиції, цінності, глобальна економіка.

10. **Брюховецький М.М.** Інтелектуальна праця як феномен суспільного виробництва та її соціальні наслідки

В статті розглядається проблема інтелектуальної праці як нового виду праці в інформаційному суспільстві. Аналізуються соціальні наслідки поширення інтелектуальної праці, робиться акцент на тенденції до зміни традиційної мотивації та нівелюванні експлуатації.

Briukhovetsky M.M. The intellectual labor as the phenomenon of the social production and its social consequences

The paper presents the problem of intellectual labor as a new type of labor in the information society. The social consequences of the spread of intellectual labor are analyzed by focusing on the tendency of changing the traditional motivation and leveling exploitation.

Ключові слова: інтелектуальна праця, духовне виробництво, творчий характер праці, економічна та неекономічна мотивація, експлуатація.

11. **Шталович І.В.** Еволюція ідеї релігійного детермінізму в середньовіччі

Стаття присвячена виявленню форм становлення релігійного детермінізму в середньовіччі. На основі робіт Августина, Боеція і Фоми Аквінського було розглянуто еволюцію ідеї детермінізму від редукціоністського розуміння до холістського.

Shatalovich I.V. The evolution of the idea of religious determinism in the Middle Ages

The article is devoted to revealing the forms of religious determinism in the Middle Ages. The evolution of the ideas of determinism is considered on the basis of the works of Augustine, Boethius, Thomas Aquinas.

Ключові слова: детермінізм, причинність, випадковість, свобода волі, провидіння, доля.

12. **Корупятник І.В.** Категорія свободи в провідних філософських концепціях XX — початку XXI ст.

Стаття присвячена аналізу особливостей осмислення проблеми свободи в сучасній західноєвропейській філософії. Виявлено особливості розуміння досліджуваної категорії в класичній та некласичній філософській традиції; визначено відмінності у розумінні свободи в концепціях раціонального та ірраціонального спрямування XX — початку XXI ст.

Korupyatnik I.V. The category of freedom in the main philosophical conceptions of XXth c. — beginning XXIth c.

The paper presents an analysis of some peculiarities in the modern philosophical conceptions of freedom. In particular, this category is considered in the contexts of classical and non-classical philosophical traditions, and some differences in its treating by rational and irrational traditions of XXth c. — beginning XXIth c. are elucidated.

Ключові слова: свобода, парадокс свободи, суспільне благо, одновимірне суспільство, відкрите суспільство.

13. **Панафідіна О.П.** Об'єктивність історичного знання і критичний раціоналізм (До питання про можливість історії як науки)

У статті розглядається концепція наукової об'єктивності, розроблена в рамках критичного раціоналізму К. Поппера. Автор пропонує застосувати її основні положення до теорії історичного пізнання і доводить, що об'єктивність в історичній науці можлива не як об'єктивність історика, а як об'єктивність отриманого ним знання.

Panafidina O.P. Objectivity of historical knowledge and critical rationalism (The problem of the possibility of history as science revisited)

The paper considers the conception of the scientific objectivity as developed within the framework of critical rationalism by Karl Popper. The autor proposes to apply its key principles to the theory of historical knowledge, and argues to the effect that it is possible to obtain objectivity in the science of history, but not as objectivity of an historian, but as characteristics of the historical knowledge.

Ключові слова: критичний раціоналізм, наукова об'єктивність, історичне знання, історична істина.

Філософія мови та свідомості

14. **Балута Г.А.** До проблеми інтерпретації філософської спадщини Л. Вітгенштейна

У статті здійснюється перегляд ключових ідей Л. Вітгенштейна: обговорюється проблема їх інтерпретації з метою розширення меж розуміння та пояснення. При цьому здійснюється спроба актуалізації системних аспектів дослідницької програми філософа.

Baluta G.A. On the problem of interpretation of the philosophical legacy of Wittgenstein

This paper presents a review of some key ideas of Wittgenstein, in particular, the problem of their interpretation is discussed in order to expand the boundaries of understanding and explanation. This is an attempt to actualize certain systematic aspects of Wittgenstein's research program.

Ключові слова: мова, свідомість, мовна гра, сімейна спорідненість.

15. **Козаченко Н.П.** Застосування епістемічної логіки до аналізу філософських проблем

У статті йдеться про застосування засобів епістемічної логіки для аналізу філософських питань.

Kozachenko N.P. Application of epistemic logic to the analysis of problems of philosophy

The paper discusses possible applications of the apparatus of epistemic logic to analysis of some philosophical problems.

Ключові слова: епістемічна логіка, епістемічні зобов'язання, критерії раціональності.

16. **Сепетий Д.П.** Аргумент зомбі проти матеріалізму: проблема тлумачення та захисту

У статті розкривається зміст одного з найвпливовіших аргументів проти матеріалізму у сучасній філософії свідомості, аргументу зомбі, та обговорюються проблеми його тлумачення і захисту. Вказується на недоліки тлумачення Девідом Чалмерсом аргументу зомбі як такого, що ґрунтується на умовиводі від збагненності до логічної можливості. Натомість, пропонується альтернативне тлумачення і обґрунтовується можливість його застосування для захисту аргументу зомбі від звинувачення у передрішенні спірного питання.

Sepety D.P. The Zombie argument against Materialism: the problem of construal and defense

The article expounds one of the most influential arguments against materialism in the modern philosophy of mind, the zombie argument. It points out a grave deficiency in David Chalmers' construal of the argument as involving the entailment from conceivability to logical possibility. Instead, an alternative construal is proposed and applied to defend the zombie argument against the charge of begging the question.

Ключові слова: свідомість, мозок, матеріалізм, дуалізм, фізичний, суб'єктивний, феноменальний зомбі, збагненність, логічна можливість.

17. **Шпильова А.С.** Категорія факту в аналітичній філософії XX–початку XXI ст.

У статті розглядаються найзначніші концепції фактів філософів аналітичного напрямку — Г. Фреге, Л. Вітгенштейна, Б. Рассела, Ч. Бейліса, Ф. Рамсея, Д. Девідсона, С. Ніла, Д. Армстронга та К. Маллігана. Концепції класифіковано за поглядами на природу, функцію, онтологічний стан та визначення факту.

Shpiljova A.S. The category of fact in the analytic philosophy of the XX – beginning XXI centuries

The article considers the most significant conceptions of the facts in the works by analytic philosophers: Frege, Wittgenstein, Russell, Baylis, Ramsey, Davidson, Neale, Armstrong and Mulligan. Concepts are ranged by their views on the nature, function, ontological status and determining of the fact.

Ключові слова: факт, концепції фактів, аналітична філософія, філософська категорія, стан справ.